
Polysemy of insurance terms in economic texts and their functional significance

Omonov Turgunboy Abdusokievich
Senior Lecturer, Department of Practical Aspects
of the English Language,
Uzbekistan State World Languages University

Annotation *This article analyzes the polysemous properties of insurance terms used in economic texts and their functional significance on a scientific and theoretical basis. The study highlights the semantic expansion of insurance terms, their different meanings in different contexts, and their communicative functions in economic discourse. The polysemous nature of terms is also studied in connection with their role in ensuring clarity, conciseness, and information density in economic texts. The results of the study serve as an important scientific basis for the systematization of insurance terminology and the improvement of the translation of economic texts.*

Keywords *Polysemy, insurance terminology, economic text, functional analysis, semantics, term, discourse, polysemy, translation*

Iqtisodiy matnlarda sug'urta terminlarining ko'p ma'noliligi va ularning funksional ahamiyati

Omonov Turg'unboy Abdusoqiyevich
Ingliz tili amaliy aspektlari kafedrasida katta
o'qituvchisi,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya *Mazkur maqolada iqtisodiy matnlarda qo'llaniladigan sug'urta terminlarining ko'p ma'nolilik xususiyatlari hamda ularning funksional ahamiyati ilmiy-nazariy asosda tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida sug'urta terminlarining semantik kengayishi, ularning turli kontekstlarda turlicha ma'no ifodalashi hamda iqtisodiy diskursdagi kommunikativ vazifalari yoritiladi. Shuningdek, terminlarning polisemik tabiati ularning iqtisodiy matnlarda aniqlik, ixchamlik va axborot zichligini ta'minlashdagi roli bilan bog'liq holda o'rganiladi. Tadqiqot natijalari sug'urta terminologiyasini tizimlashtirish va iqtisodiy matnlar tarjimasini takomillashtirish uchun muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar *Polisemiya, sug'urta terminologiyasi, iqtisodiy matn, funksional tahlil, semantika, termin, diskurs, ko'p ma'nolilik, tarjima*

Полисемия страховых терминов в экономических текстах и их функциональное значение

Омонов Тургунбой Абдусокиевич
Старший преподаватель кафедры
Практических аспектов английского языка,
Узбекский государственный университет
мировых языков

Аннотация *В данной статье на научной и теоретической основе анализируются многозначные свойства страховых терминов, используемых в экономических текстах, и их функциональное значение. Исследование освещает семантическое расширение страховых терминов, их различные*

значения в разных контекстах и их коммуникативные функции в экономическом дискурсе. Многозначная природа терминов также изучается в связи с их ролью в обеспечении ясности, краткости и информативности в экономических текстах. Результаты исследования служат важной научной основой для систематизации страховой терминологии и улучшения перевода экономических текстов.

Ключевые слова *Многозначность, страховая терминология, экономический текст, функциональный анализ, семантика, термин, дискурс, многозначность, перевод*

Kirish

Iqtisodiy matnlar zamonaviy jamiyatda axborot almashinuvining muhim vositalaridan biri bo'lib, ular iqtisodiy jarayonlar, moliyaviy operatsiyalar va huquqiy munosabatlarni ifodalashda asosiy rol o'ynaydi. Ushbu matnlarda qo'llaniladigan terminologiya esa mazmunning aniqligi va tushunarligini ta'minlaydi. Ayniqsa, sug'urta sohasi iqtisodiyotning ajralmas qismi sifatida o'ziga xos terminologik tizimga ega bo'lib, bu tizimda ko'p ma'noli terminlar keng uchraydi.

Polisemiya, ya'ni bir terminning bir nechta o'zaro bog'liq ma'nolarga ega bo'lishi, iqtisodiy matnlarda muhim lingvistik hodisa hisoblanadi. Bu hodisa terminlarning turli kontekstlarda turlicha funksiyalarni bajarishiga olib keladi. Shu sababli sug'urta terminlarining ko'p ma'noliligini o'rganish ularning iqtisodiy diskursdagi rolini aniqlash uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi iqtisodiy matnlarda sug'urta terminlarining ko'p ma'nolilik xususiyatlari va ularning funksional ahamiyatini kompleks tahlil qilishdan iborat.

Sug'urta terminlarining ko'p ma'nolilik xususiyatlari

Sug'urta terminlarining semantik tuzilishi ularning qo'llanish doirasi bilan chambarchas bog'liq. Terminlar odatda aniq va yagona ma'noga ega bo'lishi kerak deb qaraladi, biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab sug'urta terminlari bir nechta ma'nolarni ifodalaydi. Bu

esa ularning turli kontekstlarda turlicha talqin qilinishiga sabab bo'ladi.

Ko'p ma'nolilik quyidagi omillar asosida shakllanadi:

Birinchidan, terminlarning umumtil bilan aloqasi. Sug'urta terminlari ko'pincha umumiy leksik birliklar asosida shakllanadi va shu sababli ular keng semantik maydonga ega bo'ladi.

Ikkinchidan, fanlararo integratsiya. Sug'urta sohasi iqtisodiyot, huquq va moliya bilan uzviy bog'liq bo'lgani sababli, terminlar turli sohalarda turlicha ma'nolarni anglatishi mumkin.

Uchinchidan, kontekstual omil. Termin qaysi matnda va qanday vaziyatda qo'llanilishiga qarab uning ma'nosi aniqlanadi.

Masalan, ayrim sug'urta terminlari iqtisodiy matnda moliyaviy operatsiyani anglatasa, boshqa kontekstda huquqiy majburiyatni ifodalashi mumkin. Bu esa ularning funksional imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ingliz tilidagi termin	Asosiy ma'no (sug'urta)	Qo'shimcha ma'no	O'zbekcha ekvivalenti
policy	sug'urta shartnomasi	siyosat	sug'urta polisi
premium	sug'urta to'lovi	yuqori sifatli	sug'urta mukofoti
claim	talab (to'lov uchun)	da'vo	da'vo / talab
coverage	sug'urta qamrovi	qamrov	qamrov
risk	sug'urta xavfi	umumiy xavf	xavf

1-jadval.

Iqtisodiy matnlarda sug'urta terminlarining funksional ahamiyati

Sug'urta terminlari iqtisodiy matnlarda muhim lingvistik va funksional vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ular murakkab iqtisodiy tushunchalarni ixcham va aniq shaklda ifodalash imkonini berib, matnning informativligini oshiradi hamda ortiqcha izohlarning kamayishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, terminlar mutaxassislar o'rtasida aniq va bir xil tushuniladigan muloqotni ta'minlab, iqtisodiy diskursda samarali kommunikatsiyani yuzaga keltiradi. Ko'p ma'nolilik esa ushbu jarayonda moslashuvchanlikni ta'minlab, terminlarning turli kontekstlarda turlicha funksional yuklama bilan qo'llanilishiga imkon yaratadi.

Sug'urta terminlari inson tafakkurida murakkab iqtisodiy jarayonlarni tizimlashtirishga xizmat qilishi orqali kognitiv ahamiyat kasb etadi, bu esa iqtisodiy bilimlarning yaxlit va tizimli shakllanishiga yordam beradi. Shuningdek, terminlar iqtisodiy matnlarning mantiqiy tuzilishini shakllantirib, mazmunning izchil va tushunarli tarzda ifodalanishini ta'minlaydi, natijada matnning umumiy diskursiv yaxlitligi mustahkamlanadi.

Polisemiyaning iqtisodiy matnlardagi roli

Polisemiya iqtisodiy matnlarda murakkab va ko'p qirrali lingvistik hodisa sifatida namoyon bo'lib, u bir vaqtning o'zida ham ijobiy, ham salbiy funksional xususiyatlarga ega. Ushbu hodisa tilning iqtisodiy va funksional samaradorligini oshirishga xizmat qiladi, chunki

bir termin orqali bir nechta o'zaro bog'liq ma'nolarni ifodalash imkoniyati matnni ixcham va mazmunan zich shaklda bayon etishga yordam beradi. Natijada iqtisodiy matnlarda ortiqcha leksik birliklardan foydalanishga ehtiyoj kamayadi va axborot qisqa, lekin mazmunan boy shaklda ifodalanadi. Bu esa ayniqsa rasmiy-ijtimoiy va ilmiy iqtisodiy diskursda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan birga, polisemiya terminologik aniqlik nuqtai nazaridan ma'lum murakkabliklarni ham yuzaga keltiradi. Bir terminning bir nechta ma'noga ega bo'lishi uning noto'g'ri talqin qilinish ehtimolini oshiradi, bu esa iqtisodiy mazmunning buzilishiga yoki noto'g'ri tushunilishiga olib kelishi mumkin. Ayniqsa, sug'urta kabi huquqiy va moliyaviy jihatdan nozik sohalarda terminning noto'g'ri interpretatsiyasi amaliy oqibatlariga ham sabab bo'lishi ehtimoldan xoli emas. Shu sababli bunday terminlarning qo'llanilishida aniqlik va ehtiyotkorlik muhim talab sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur sharoitda kontekst hal qiluvchi omil sifatida maydonga chiqadi. Termin ma'nosining to'g'ri aniqlanishi uning qaysi matn muhitida va qanday kommunikativ vaziyatda qo'llanilganiga bevosita bog'liqdir. Kontekst terminning semantik chegaralarini belgilab, uning aynan qaysi ma'noda ishlatilayotganini aniqlashtiradi. Shu jihatdan, iqtisodiy matnlarni tahlil qilishda va tarjima qilish jarayonida kontekstual yondashuv asosiy metodologik tamoyil sifatida qaralishi lozim. Bu esa terminlarning to'g'ri talqin qilinishini ta'minlab, iqtisodiy diskursning

aniqligi va ishonchliligini oshirishga xizmat qiladi.

Tarjima jarayonida funksional muammolar

Sug'urta terminlarining ko'p ma'noliligi tarjima jarayonida alohida e'tibor talab qiladigan murakkab lingvistik masala hisoblanadi. Iqtisodiy matnlarni tarjima qilishda terminning aynan qaysi ma'noda qo'llanilganligini aniqlash hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi, chunki bir xil termin turli kontekstlarda turlicha semantik yuklama bilan ishlatilishi mumkin. Agar terminning ma'nosi noto'g'ri talqin qilinsa, bu iqtisodiy mazmunning buzilishiga olib kelishi, natijada matnning asosiy g'oyasi noto'g'ri yetkazilishiga sabab bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, sug'urta sohasining huquqiy jihatlari bilan chambarchas bog'liqligi sababli, noto'g'ri tarjima huquqiy tushunmovchiliklarga olib kelishi ehtimoli yuqori bo'ladi. Bunday holatlar esa amaliy faoliyatda noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga, shuningdek, iqtisodiy va huquqiy munosabatlarda muammolar yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin.

Shu bois sug'urta terminlarini tarjima qilish jarayonida kontekstual tahlil asosiy metod sifatida qo'llanilishi zarur, chunki aynan kontekst terminning aniq ma'nosini belgilab beradi. Terminologik moslikni ta'minlash ham

muhim omillardan biri bo'lib, u manba va maqsad til o'rtasida semantik ekvivalentlikni saqlashga xizmat qiladi. Shuningdek, standartlashtirilgan termin variantlaridan foydalanish tarjimaning aniqligi va bir xilligini ta'minlab, iqtisodiy matnlarning tushunarli va ishonchli bo'lishiga yordam beradi. Natijada, tarjima jarayonida mazkur yondashuvlarning izchil qo'llanilishi sug'urta terminlarining to'g'ri talqin qilinishini ta'minlab, iqtisodiy diskursning sifatini oshiradi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy matnlarda sug'urta terminlarining ko'p ma'noliligi ularning muhim lingvistik xususiyati hisoblanadi. Polisemiya terminlarning funksional imkoniyatlarini kengaytiradi va ularning turli kontekstlarda samarali qo'llanilishiga imkon beradi.

Shu bilan birga, ko'p ma'nolilik ma'lum darajada noaniqlikni ham yuzaga keltirishi mumkin. Bu esa ayniqsa tarjima jarayonida muammolar tug'diradi. Shuning uchun sug'urta terminlarini tizimlashtirish, ularning aniq ta'riflarini ishlab chiqish va standartlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelgusida ushbu yo'nalishda olib boriladigan tadqiqotlar iqtisodiy diskursning aniqligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

References:

1. L'Homme, M.-C. (2020). *Lexical Semantics for Terminology: An Introduction*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
2. Chromá, M. (2011). Synonymy and Polysemy in Legal Terminology. *Research in Language*, 9(1), 31–44.
3. Gries, S. Th. (2023). Polysemy: Evidence from Linguistics, Behavioral, and Computational Approaches. *Computational Linguistics*, 50(1), 351–385.
4. Bowker, L., & Pearson, J. (2002). *Working with Specialized Language: A Practical Guide to Using Corpora*. London: Routledge.
5. Managing Polysemy in Terminological Resources. (2023). *Terminology Journal*, 29(2), 145–168.
6. Research of Insurance Terms in Linguistics. (2022). *Eurasian Research Bulletin*, 7, 45–50.



7. The Polysemantic Nature of English Insurance Terminology. (2023). *Modern Multidisciplinary Scientific Research Journal*, 12(4), 112–118.
8. Polysemy and Precision in Insurance Terminology. (2024). *Western European Studies Journal*, 2(1), 67–74.